

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

20 januari 2010

WETSONTWERP

tot wijziging van artikel 1022 van het
Gerechtelijk Wetboek en artikel 162*bis* van
het Wetboek van strafvordering

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek
wat de rechtsplegingvergoeding betreft

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR
DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **Renaat LANDUYT**

Voorgaande documenten:

Doc 52 2313/ (2009/2010):

001: Wetsvoorstel van de heer Terwingen.
002 en 003: Amendementen.

Zie ook:

005: Tekst aangenomen door de commissie.

Doc 52 1161/ (2007/2008):

001: Wetsvoorstel van de heren Versnick, De Croo en Schiltz.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

20 janvier 2010

PROJET DE LOI

modifiant l'article 1022 du Code judiciaire
et l'article 162*bis* du Code d'instruction
criminelle

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code judiciaire en ce
qui concerne l'indemnité de procédure

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR
M. **Renaat LANDUYT**

Documents précédents:

Doc 52 2313/ (2009/2010):

001: Projet de loi de.
002 et 003: Amendements.

Voir aussi:

005: Texte adopté par la commission.

Doc 52 1161/ (2007/2008):

001: Proposition de loi de MM. Versnick, De Croo et Schiltz.

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: Sonja Becq

A. — Vaste leden / Titulaires:

CD&V	Sonja Becq, Mia De Schamphelaere, Raf Terwingen
MR	Olivier Hamal, Olivier Maingain, Marie-Christine Marghem
PS	Valérie Déom, André Perpète
Open Vld	Sabien Lahaye-Battheu, Carina Van Cauter
VB	Bart Laeremans, Bert Schoofs
sp.a	Renaat Landuyt, Ludwig Vandenhove
Ecolo-Groen!	Stefaan Van Hecke
cdH	Clotilde Nyssens
N-VA	Els De Rammelaere

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Gerald Kindermans, Lieve Van Daele, Liesbeth Van der Auwera, Servais Verherstraeten
David Clarinval, Denis Ducarme, Carine Lecomte, Eric Libert
Thierry Giet, Karine Lalieux, Guy Milcamps
Mathias De Clercq, Herman De Croo, Roland Defreyne
Alexandra Colen, Peter Logghe, Bruno Stevenheydens
Maya Detiège, Magda Raemaekers, Bruno Tobback
Juliette Boulet, Fouad Lahssaini
Christian Brotcorne, Joseph George
Peter Luykx, Sarah Smeyers

cdH	:	centre démocrate Humaniste
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
FN	:	Front National
LDD	:	Lijst Dedecker
MR	:	Mouvement Réformateur
N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
PS	:	Parti Socialiste
sp.a	:	socialistische partij anders
VB	:	Vlaams Belang

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 52 0000/000:	Parlementair document van de 52 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 52 0000/000:	Document parlementaire de la 52 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)
CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be
e-mail : publications@laChambre.be

INHOUD	Blz.	SOMMAIRE	Pages
I. Inleidende uiteenzettingen	4	I. Exposés introductifs	4
A. Inleidende uiteenzetting van de heer Stefaan De Clerck, minister van Justitie	4	A. Exposé introductif de M. Stefaan De Clerck, ministre de la Justice	4
B. Inleidende uiteenzetting van mevrouw Sabien Lahaye-Battheu over wetsvoorstel DOC 52 1161/001	5	B. Exposé introductif de Mme Sabien Lahaye-Battheu concernant la proposition de loi DOC 52 1161/001	5
II. Algemene bespreking	6	II. Discussion générale	6
A. Vergadering van 5 januari 2010	6	A. Réunion du 5 janvier 2010	6
1. Opmerkingen van de leden	6	1. Observations des membres	6
2. Antwoorden van de minister van Justitie	11	2. Réponses du ministre de la Justice	11
3. Replieken	12	3. Répliques	12
B. Verklarende nota van de minister van Justitie	13	B. Note explicative du ministre de la Justice	13
C. Vergadering van 12 januari 2010	17	C. Réunion du 12 janvier 2010	17
III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	19	III. Discussion des articles et votes	19

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp en het toegevoegde wetsvoorstel besproken tijdens haar vergaderingen van 5 en 12 januari 2010.

I.— INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. Inleidende uiteenzetting van de heer Stefaan De Clerck, minister van Justitie

De minister van Justitie verduidelijkt dat met de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, een systeem werd ingevoerd waarbij de rechtsplegingsvergoeding wordt geherdefinieerd als een forfaitaire tegemoetkoming in de kosten en de erelonen van de advocaat van de in het gelijk gestelde partij en die ten laste wordt gelegd van de in het ongelijk gestelde partij.

De bedragen van deze vergoedingen werden vastgelegd in het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding, bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat.

Het bestaande systeem bevat een aantal tekortkomingen en geeft aanleiding tot een aantal onbillijke situaties. Teneinde deze te verhelpen was wetgevend optreden vereist met het oog op de nodige verduidelijking en om de bestaande rechtsonzekerheid te beëindigen.

Het voorliggende wetsontwerp en het ontwerp van koninklijk besluit — dat nog voor advies aan de Raad van State dient te worden voorgelegd — strekken tot een aantal bijstellingen, zowel op vlak van de billijkheid als op technisch vlak, zonder afbreuk te doen aan de filosofie van het bestaande systeem.

De ontwerpen vloeien voort uit de voorstellen van een werkgroep die daartoe binnen de Beleidsceel werd opgericht en die onder meer bestond uit academici, advocaten en magistraten.

Het wetsontwerp houdt rekening met het arrest van het Grondwettelijk Hof van 18 december 2008 betreffende de verhaalbaarheid.

De belangrijkste aanpassingen zijn de volgende:

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné le présent projet de loi ainsi que la proposition de loi jointe lors de ses réunions des 5 et 12 janvier 2010.

I.— EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. Exposé introductif de M. Stefaan De Clerck, ministre de la Justice

Le ministre de la Justice précise que la loi du 21 avril 2007 relative à la répétibilité des honoraires et des frais d'avocat a instauré un système permettant de mettre à charge de la partie succombante l'indemnité de procédure, redéfinie comme une intervention forfaitaire dans les frais et honoraires de l'avocat de la partie qui obtient gain de cause.

Les montants de cette indemnité sont fixés dans l'arrêté royal du 26 octobre 2007 fixant le tarif des indemnités de procédure visées à l'article 1022 du Code judiciaire et fixant la date d'entrée en vigueur des articles 1er à 13 de la loi du 21 avril 2007 relative à la répétibilité des honoraires et des frais d'avocat.

Le système actuel comporte une série d'imperfections et est source d'injustices. Pour y remédier, une intervention législative était requise afin d'opérer les clarifications nécessaires et de mettre fin à l'insécurité juridique existante.

Le projet de loi à l'examen et le projet d'arrêté royal — qui doit encore être soumis à l'avis du Conseil d'État — ont pour objet d'apporter plusieurs corrections, tant sur le plan de l'équité que sur le plan technique, sans dénaturer pour autant la philosophie du système existant.

Les projets sont issus des propositions d'un groupe de travail créé à cet effet au sein de la Cellule stratégique et composé notamment d'universitaires, d'avocats et de magistrats.

Le projet de loi tient compte de l'arrêt rendu par la Cour constitutionnelle le 18 décembre 2008 concernant la répétibilité.

Les principales adaptations sont les suivantes:

— Naast de situatie van het toekennen van een minimumvergoeding wanneer het geding wordt afgesloten met een verstekbeslissing en geen enkele in het ongelijk gestelde partij ooit is verschenen — een aspect dat was opgenomen in het koninklijk besluit — is voortaan evenzeer slechts een minimumvergoeding verschuldigd wanneer alle partijen op de inleidende zitting verschijnen, maar de vordering niet betwisten of uitsluitend om een uitstel van betaling verzoeken (het ontworpen artikel 2, eerste lid).

— De Belgische Staat kan niet meer worden veroordeeld tot betaling van een rechtsplegingsvergoeding wanneer het openbaar ministerie tussenkomt bij wege van rechtsvordering in een burgerlijk geding of wanneer het arbeidsauditoraat een rechtsvordering instelt voor de arbeidsgerechten (het ontworpen 2, tweede lid).

— Het artikel 1022, vijfde lid, van het Gerechtelijk Wetboek wordt aangepast door het in het voormelde artikel opgelegde maximum van de rechtsplegingsvergoeding uit te breiden naar de situatie waarbij er meerdere partijen ten laste van een of meer in het ongelijk gestelde partijen de rechtsplegingsvergoeding genieten en uitgaande van de begrippen aanleg en gerechtelijke band. Deze wijziging moet worden gezien in het licht van het aanreiken van een oplossing voor de problemen betreffende de gevolgen van tussenvorderingen en meerpartijengeschillen. (het ontworpen artikel 3).

Ook artikel 2, tweede lid, van het ontwerp van koninklijk besluit zal worden aangepast zoals de Raad van State nu reeds in haar advies op het voorontwerp van wet voorstelt (DOC 52 2313/001, p.18) — dus evenzeer uitgaande van de begrippen aanleg en gerechtelijke band.

— De burgerrechtelijk aansprakelijke persoon kan in een strafprocedure voortaan ook een rechtsplegingsvergoeding genieten (het ontworpen artikel 4).

De minister stipt voorts aan dat in het nieuwe ontwerp van koninklijk besluit ook een aantal aanpassingen worden doorgevoerd.

B. Inleidende uiteenzetting van mevrouw Sabien Lahaye-Battheu over het wetsvoorstel van de heren Geert Versnick, Herman De Croo en Willem-Frederik Schiltz tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de rechtsplegingsvergoeding betreft (DOC 52 1161/001)

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (Open Vld) beklemtoont dat dit wetsvoorstel ertoe strekt in artikel 1022

— Outre le cas où une indemnité minimale est octroyée lorsque l'instance se clôture par une décision rendue par défaut et qu'aucune partie succombante n'a jamais comparu — un aspect repris dans l'arrêté royal — seule l'indemnité minimale est désormais également due lorsque toutes les parties comparaissent à l'audience d'introduction mais ne contestent pas la demande ou qu'elles demandent exclusivement des termes et délais (article 2, alinéa 1er, en projet).

— L'État belge ne peut plus être condamné au paiement d'une indemnité de procédure lorsque le ministère public intervient par voie d'action dans une procédure civile ou lorsque l'auditorat du travail intente une action devant les juridictions du travail (article 2, alinéa 2, en projet).

— L'article 1022, alinéa 5, du Code judiciaire est adapté en ce sens qu'au départ des notions d'instance et de lien d'instance, l'indemnité de procédure maximale prévue à l'article précédent est étendue au cas où plusieurs parties bénéficient de l'indemnité de procédure à charge d'une ou de plusieurs parties succombantes. Cette modification doit être vue à la lumière de la recherche d'une solution pour les problèmes relatifs aux effets d'actions incidentes et de litiges entre plusieurs parties. (article 3 en projet).

L'article 2, alinéa 2, du projet d'arrêté royal sera également adapté pour tenir compte de la proposition déjà formulée par le Conseil d'État dans son avis sur l'avant-projet de loi (DOC 52 2313/001, p. 18), c'est-à-dire également au départ des notions d'instance et de lien d'instance.

— La personne civilement responsable pourra désormais également bénéficier d'une indemnité de procédure dans le cadre d'une procédure pénale (article 4 en projet).

Le ministre fait par ailleurs observer qu'un certain nombre d'adaptations seront également apportées au nouveau projet d'arrêté royal.

B. Exposé de Mme Sabien Lahaye-Battheu concernant la proposition de loi (Geert Versnick, Herman De Croo, Willem-Frederik Schiltz) modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne l'indemnité de procédure

Mme Sabien-Lahaye-Battheu (Open Vld) souligne que la proposition de loi n° 1161/1 tend à insérer dans

van het Gerechtelijk Wetboek een lid in te voegen, dat als volgt luidt:

“De rechtsplegingsvergoeding, op tegenspraak gevorderd ten aanzien van een partij die bij het in beraad nemen van de zaak niet door een advocaat werd bijgestaan, wordt door de rechter ambtshalve beoordeeld en in voorkomend geval verminderd, rekening houdend met de in het vorige lid bepaalde criteria.”.

Die toevoeging zal de rechter de mogelijkheid bieden om er bij de vastlegging van de rechtsplegingsvergoeding rekening mee te houden of een partij al dan niet bijstand van een advocaat krijgt.

II.— ALGEMENE BESPREKING

A. Vergadering van 5 januari 2010

1. Opmerkingen van de leden

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) onderstreept dat de onvolkomenheden van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat al geruime tijd bekend zijn. Dienaangaande zijn bij het Grondwettelijk Hof een aantal prejudiciële vragen gesteld.

Tevens zijn bij de Raad van State al beroepen tot vernietiging ingesteld tegen het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat.

Volgens de spreker moet een eventuele verbetering van die wetsbepalingen dan ook ernstig en grondig gebeuren.

Sommige door het wetsontwerp in uitzicht gestelde verbeteringen zijn zeker een goede zaak. Zulks is het geval met de bepalingen betreffende het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding bij verstek, bij niet-betwisting van de vordering of wanneer uitsluitend uitstel van betaling wordt gevraagd.

De spreker is het ook eens met de bepaling op grond waarvan de burgerrechtelijk aansprakelijke eveneens een rechtsplegingsvergoeding kan genieten.

l'article 1022 du Code judiciaire un nouvel alinéa rédigé comme suit:

“L'indemnité de procédure, requise contradictoirement à l'égard d'une partie qui, lors de la prise en délibéré de la cause, n'était pas assistée par un avocat, est appréciée d'office par le juge et, le cas échéant, réduite, compte tenu des critères définis à l'alinéa précédent.”.

Cet ajout permettra donc au juge de tenir compte pour la fixation de l'indemnité de procédure, du fait qu'une partie est ou non assistée par un avocat.

II. — DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Réunion du 5 janvier 2010

1. Observations des membres

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) souligne que les imperfections de la loi du 21 avril 2007 sur la répétabilité des honoraires et des frais d'avocat sont connues depuis un certain temps déjà. Elles ont suscité un certain nombre de questions préjudicielles auprès de la Cour constitutionnelle.

L'arrêté royal du 26 octobre 2007 fixant le tarif des indemnités de procédure visées à l'article 1022 du Code judiciaire et fixant la date d'entrée en vigueur des articles 1er à 13 de la loi du 21 avril 2007 a lui aussi fait l'objet de recours en annulation auprès du Conseil d'État.

L'intervenant juge par conséquent qu'une éventuelle correction de ce dispositif légal doit se faire sérieusement et de manière approfondie.

Certaines des améliorations apportées par le projet de loi peuvent certainement être saluées. Tel est le cas des dispositions relatives au montant de l'indemnité de procédure dans l'hypothèse du défaut, de non-contestation de la demande ou de demande qui porte exclusivement sur des termes et délais.

L'intervenant peut également souscrire à la disposition permettant au civilement responsable de pouvoir bénéficier, le cas échéant, d'une indemnité de procédure.

Andere in de tekst voorgestelde aanpassingen liggen minder voor de hand, zoals de aan de Staat verleende vrijstelling van de betaling van de rechtsplegingsvergoeding. De spreker wenst over die wijziging nadere toelichting te krijgen.

De heer Van Hecke vraagt dat de minister de commissie in kennis stelt van de resultaten van de werkgroep die door de vorige minister van Justitie was opgericht, met de bedoeling de wet van 2007 te evalueren.

Ware het overigens niet opportuun te wachten tot het Grondwettelijk Hof en de Raad van State in deze aangelegenheid uitspraak doen, om aldus rekening te kunnen houden met hun arresten?

Bovendien stipt de spreker aan dat de Orde van Vlaamse Balies een reeks opmerkingen heeft geformuleerd, waar de regering kennelijk niet op is ingegaan. In dat verband zou hij hoorzittingen met de betrokkenen geen overbodige luxe vinden.

Aangezien zowel in de memorie van toelichting als in het advies van de Raad van State herhaaldelijk wordt verwezen naar het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 26 oktober 2007, lijkt het logisch daarvan een kopie te ontvangen, opdat de commissieleden een exacte inschatting kunnen maken van wat wordt voorgesteld.

Vervolgens brengt de heer Van Hecke in herinnering dat het vraagstuk van de rechtsplegingsvergoeding in het raam van de procedures voor de arbeidsrechtbank al vaak aan bod is gekomen in parlementaire vragen. Heeft voormelde werkgroep zich over dat aspect gebogen?

Mevrouw Clotilde Nyssens (cdH) veronderstelt dat het ter bespreking voorliggende wetsontwerp het resultaat is van de werkzaamheden van de werkgroep die in 2008 werd opgericht op initiatief van de vorige minister van Justitie, de heer Jo Vandeuren.

De spreekster stipt aan dat in het wetsontwerp een politieke keuze wordt gemaakt, door het beginsel te verankeren dat de Staat geen rechtsplegingsvergoeding verschuldigd is wanneer het openbaar ministerie partij is in het geding. In de memorie van toelichting wordt die keuze verantwoord door het voornemen het burgerlijk en het strafproces parallel met elkaar te doen verlopen. Het openbaar ministerie, dat het algemeen belang verdedigt, zou inderdaad niet verplicht moeten zijn rekening te houden met de eventuele financiële weerslag van een rechtsvordering.

D'autres adaptations proposées par le texte sont moins évidentes comme, par exemple, l'exonération de l'indemnité de procédure à charge de l'État. L'intervenant estime que cette adaptation mérite de plus amples explications.

M. Van Hecke demande au ministre d'informer la commission quant aux résultats des travaux du groupe de travail qui avait été chargé par son prédécesseur d'évaluer la loi de 2007.

Par ailleurs, n'aurait-il pas été opportun d'attendre que la Cour constitutionnelle et le Conseil d'État se prononcent de manière à pouvoir tenir compte de leurs arrêts?

L'intervenant remarque en outre que l'*Orde van de Vlaamse Balies* a formulé une série d'observations dont le gouvernement ne semble pas avoir tenu compte. Il estime à cet égard qu'il ne serait pas inutile d'organiser une audition des acteurs concernés.

Dans la mesure où tant l'exposé des motifs que l'avis du Conseil d'État se réfèrent à de multiples reprises au projet d'arrêté royal modifiant l'arrêté royal du 26 octobre 2007, il semblerait logique d'en obtenir copie de manière à ce que les membres de la commission puissent se former une idée exacte de ce qui est proposé.

M. Van Hecke rappelle ensuite que la problématique de l'indemnité de procédure dans le cadre des procédures devant le tribunal du travail a souvent été évoquée dans des questions parlementaires. Cette problématique a-t-elle été abordée par le groupe de travail précité?

Mme Clotilde Nyssens (cdH) suppose que le projet de loi à l'examen est le fruit des travaux du groupe de travail constitué en 2008 sur l'initiative du précédent ministre de la Justice, Jo Vandeuren.

L'intervenante remarque que le projet de loi opère un choix politique en consacrant le principe de l'exonération de l'indemnité de procédure à charge de l'État, lorsque le ministère public est partie à l'instance. L'exposé des motifs justifie ce choix par la volonté d'instaurer un parallélisme entre le procès civil et le procès pénal. Le ministère public, qui défend l'intérêt général, ne devrait en effet pas se soucier des répercussions financières d'une action.

Mevrouw Nyssens vraagt zich af of dat als verantwoording wel volstaat. In zijn advies heeft de Raad van State in dat verband het volgende gesteld: “[ook] al kan niet worden ontkend dat de belangen die het openbaar ministerie moet verdedigen van een heel andere aard zijn dan die van een gewone rechtzoekende, de steller van het voorontwerp moet in de memorie van toelichting beter wettigen in welk opzicht de tussenkomst van het openbaar ministerie in een burgerlijk proces, wat betreft de verplichting om de rechtsplegingsvergoeding te storten aan de partij die het proces wint, onder een zelfde regeling moet vallen als die welke door het Grondwettelijk Hof is goedgekeurd voor strafzaken” (DOC 52 2313/001).

Voorts heeft de Raad van State zich in zijn advies afgevraagd of het niet noodzakelijk is de tekst van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek uit te klaren, door de laatste zin (“De rechter motiveert in het bijzonder zijn beslissing op dat punt”) als volgt te formuleren: “Wat dit punt betreft, voorziet de rechter zijn beslissing tot verhoging of verlaging van een bijzondere motivering.” De regering lijkt niet op die opmerking te zijn ingegaan. Betekent dit dat de rechter niet onder dat minimumbedrag mag zakken?

Vervolgens kreeg de spreekster graag meer uitleg bij het begrip “gerechtelijke band”.

Tot slot vindt ook zij dat de commissie over de tekst van het ontwerp van koninklijk besluit moet kunnen beschikken.

In verband met de opmerking van mevrouw Nyssens over artikel 1022, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek, stipt de heer Raf Terwingen (CD&V) aan dat hij een amendement heeft ingediend dat rekening houdt met het advies van de Raad van State (amendement nr. 2, DOC 52 2313/002). Die uitklaring is volstrekt logisch.

Voor het overige vindt de spreker dat het in uitzicht gestelde koninklijk besluit ook nog een reeks andere vraagpunten moet oplossen.

Mevrouw Valérie Déom (PS) verwijst naar de werkzaamheden van de werkgroep waarop de vorige sprekers hebben gealludeerd: het zou interessant zijn de conclusies van die werkgroep te kunnen inzien. Evenzeer moet de commissie kunnen beschikken over het ontwerp van koninklijk besluit, om zich aldus een omvattende visie over dit vraagstuk te kunnen vormen. Vervolgens brengt de spreekster het pleidooi van de vakbonden in herinnering voor een uitbreiding van de wet aangaande de verhaalbaarheid van de erelonen tot de vakbondsvertegenwoordigers die de rechtzoekenden voor de arbeidsrechtbank bijstaan. De werkgroep was geacht dat vraagstuk te behandelen. Is dat gebeurd?

Mme Nyssens se demande si cette justification est suffisante. Dans son avis (voir DOC 2313/001), le Conseil d'État soulignait à ce propos que “si l'on ne peut contester que les intérêts que le ministère public a la charge de défendre sont d'une autre nature que ceux du justiciable ordinaire, il appartient à l'auteur de l'avant-projet de mieux justifier dans l'exposé des motifs en quoi l'intervention du ministère public dans un procès civil doit être soumise, quant à l'obligation de verser l'indemnité de procédure à la partie qui gagne le procès, à un régime identique à celui qui a été validé par la Cour constitutionnelle en matière pénale”.

Le Conseil d'État se demandait par ailleurs si, afin de clarifier le texte de l'article 1022 du Code judiciaire, il n'était pas nécessaire de l'adapter de manière telle que la dernière phrase (“Le juge motive spécialement sa décision sur ce point”) soit libellée de la manière suivante: “Sur ce point, le juge motive spécialement sa décision de diminution ou d'augmentation”. Le gouvernement ne semble pas avoir répondu à cette observation. Cela signifie-t-il que le juge ne peut aller en dessous de ce montant minimum?

L'intervenante demande ensuite quelques éclaircissements quant à la notion de “lien d'instance”.

Enfin, l'intervenante juge également que la commission devrait pouvoir disposer du texte du projet de l'arrêté royal.

Concernant la remarque formulée par Mme Nyssens en ce qui concerne l'article 1022, alinéa 4, du Code judiciaire, M. Raf Terwingen (CD&V) observe qu'il a déposé un amendement n° 2 (DOC 52 2113/002) qui va dans le sens indiqué par le Conseil d'État. Cette clarification est tout à fait logique.

L'intervenant estime pour le reste que le futur arrêté royal devra encore résoudre une série de questions.

Mme Valérie Déom (PS) évoque les travaux du groupe de travail auquel les précédents intervenants se sont référés et dont il serait intéressant d'obtenir les conclusions. De la même manière, le projet d'arrêté royal devrait lui aussi être communiqué afin de pouvoir se former une opinion complète sur la problématique. L'intervenante rappelle ensuite le plaidoyer des syndicats en faveur d'une extension de la loi sur la répétabilité aux représentants syndicaux qui assistent des justiciables devant les tribunaux du travail. Le groupe de travail était censé se pencher sur la question. Qu'en est-il?

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) bevestigt dat zich sinds de inwerkingtreding van de wet aangaande de verhaalbaarheid van de erelonen een aantal problemen en ongerijmdheden hebben voorgedaan. Ze is dan ook blij dat via dit wetsontwerp een aantal van die onvolkomenheden worden weggewerkt.

Vormt dit wetsontwerp het sluitstuk van de werkzaamheden van de werkgroep die de voormalige minister van Justitie had opgericht? Zal de tekst alle problemen wegwerken of blijven bepaalde knelpunten bestaan?

Tevens wenst de spreekster te vernemen of de minister het eens kan zijn met wetsvoorstel DOC 52 1161/001.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) verwijst naar de opmerking van de Raad van State dat *“als het de bedoeling is de misbruiken van de verstekprocedure tegen te gaan zoals de steller van het voorontwerp voor ogen lijkt te hebben (zie bespreking van artikel 2), [...] die doelstelling niet [wordt] bereikt door de ontworpen tekst, aangezien de steller van de tekst deze regeling doortrekt tot andere situaties die volgens hem behartigenswaardiger zouden kunnen zijn. Bij die benadering, die problemen doet rijzen uit het oogpunt van het algemene principe van verstek — dat een vorm van tegenspraak tegen de vordering blijft — moet dus een voorbehoud worden gemaakt”* (DOC 52 2313/001, blz. 12, voetnoot nr. 3).

Ook de spreekster vindt dat verstek niet noodzakelijk wijst op onzorgvuldigheid van de verstekgevende partij, maar ook een manier kan zijn om de vordering te betwisten, zoals wellicht zal blijken als die partij later verzet aantekent. Is het dan wel wenselijk de regels inzake verstek uit te breiden tot de situatie waarbij de in het ongelijk gestelde partij wel op de inleidende zitting verschijnt, maar de vordering niet betwist of uitsluitend uitstel vraagt?

Mevrouw Marghem gaat vervolgens in op het vraagstuk van de interpretatie van artikel 1022, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek. Kan de rechter bij een met bijzondere redenen omklede beslissing de minimale rechtsplegingsvergoeding verlagen dan wel verhogen ingeval de in het ongelijk gestelde partij juridische tweedelijnsbijstand geniet?

Het Grondwettelijk Hof heeft terzake geoordeeld dat de bepaling alleen in die zin kan worden geïnterpreteerd dat de rechter op grond van die bepaling het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding die is verschuldigd door de rechtzoekende die juridische tweedelijnsbijstand geniet, kan vaststellen onder het bij wet bepaalde minimum, en het zelfs op een symbolisch bedrag kan vaststellen. Nochtans was tijdens de parlementaire voorbereiding verklaard dat op grond van de uitzondering de vergoe-

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) confirme que depuis l'entrée en vigueur de la loi sur la répétibilité, un certain nombre de problèmes ou d'iniquités se sont manifestés. Elle accueille favorablement le projet de loi qui permet de résoudre certaines imperfections.

Ce projet de loi constitue-t-il l'aboutissement de la réflexion du groupe de travail constitué par l'ancien ministre de la Justice? Permet-il de régler tous les problèmes ou subsiste-t-il encore certaines difficultés?

L'intervenante demande également au ministre s'il peut souscrire à la proposition de loi n° 1161.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) évoque la remarque du Conseil d'État selon laquelle *“s'il s'agissait de remédier aux abus de la procédure par défaut comme semble l'envisager l'auteur de l'avant-projet (voir le commentaire de l'article 2), le texte en projet n'y remédie pas, puisqu'il étend ce régime à d'autres situations qui pourraient être à ses yeux plus dignes de considération. Cette approche, qui fait problème au regard du principe général du défaut — lequel reste un mode de contradiction de la demande —, appelle dès lors une réserve”* (voir DOC 52 2313/001, p. 12, note de bas de page n° 3).

L'intervenante juge, elle aussi, que le défaut ne constitue pas nécessairement une négligence de la partie défaillante mais peut en effet être assimilé à un mode de contestation de la demande, comme le démontrera peut-être la procédure ultérieure d'opposition. Par conséquent est-il opportun d'étendre les règles applicables au défaut à la situation de la partie succombante qui a comparu à l'audience d'introduction mais n'a pas contesté la demande ou qui se borne à demander exclusivement des termes et délais?

Mme Marghem aborde ensuite la question de l'interprétation de l'article 1022, alinéa 4, du Code judiciaire. Le juge peut-il, par décision spécialement motivée, décider de diminuer ou d'augmenter l'indemnité de procédure minimale lorsque la partie succombante bénéficie de l'aide juridique de deuxième ligne?

La Cour constitutionnelle a jugé sur ce point que la disposition ne pouvait s'interpréter que comme permettant au juge de fixer le montant de l'indemnité de procédure due par le justiciable bénéficiant d'une aide juridique de deuxième ligne en dessous du minimum prévu par la loi, et même de la fixer à un montant symbolique. Il avait toutefois été déclaré au cours des travaux préparatoires que l'exception ne permettrait que d'élever l'indemnité au-dessus du minimum, mais jamais de la

ding alleen zou kunnen worden verhoogd boven het minimum, maar nooit zou kunnen worden verlaagd. De spreker vraagt dat de tekst terzake wordt uitgeklaard, zodat niet de minste twijfel rijst over de juiste draagwijdte van dat artikel.

De heer Renaat Landuyt (sp.a) is verheugd dat de regering eindelijk een wetsontwerp heeft ingediend dat de moeilijkheden aangaande de toepassing van de wet van 21 april 2007 aanpakt. Overigens werd die tekst meermaals in uitzicht gesteld, maar werd de indiening ervan keer op keer uitgesteld.

De spreker geeft aan dat de in het wetsontwerp vervatte aanpassingen, die sterk lijken op die welke hij heeft voorgesteld in zijn wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek voor wat betreft de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat (DOC 52 1049/001), in de goede richting gaan en bepaalde kwalijke neveneffecten zullen kunnen wegwerken.

Overigens maken sommigen creatief gebruik van de verhoging van het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding, door een asociale rechtspraak te ontwikkelen die tegen de geest van de wet indruist. Zij willen aldus maximaal voordeel halen uit de toepassing van de wet betreffende de rechtsplegingsvergoeding. De spreker staat dan ook achter elk wetgevend initiatief dat die praktijken een halt kan toeroepen. Wanneer de bij een geding betrokken partijen een gemeenschappelijk doel nastreven, is er immers geen enkele reden om de rechtsplegingsvergoeding te maximaliseren. De heer Landuyt vraagt zich evenwel af of het begrip “gerechtelijke band” wel duidelijk genoeg is; volgens hem moet dat begrip heel nauwkeurig worden omschreven om nieuwe ontsporingen te voorkomen.

Tot slot vindt de heer Landuyt dat de tekst van het ontwerp van koninklijk besluit moet worden meegedeeld, te meer daar naar verluidt dat besluit het vraagstuk zou regelen van het sociaal tarief voor de rechtspleging voor de arbeidsrechtbanken.

De heer Bert Schoofs (VB) stelt vast dat het ter bespreking voorliggende wetsontwerp ertoe strekt een antwoord te bieden op enkele door het veld aangegeven verwachtingen en moeilijkheden.

In verband met de opmerkingen van mevrouw Marghem over het verstek meent de spreker dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen diverse hypotheses.

diminuer. L'intervenante se dit favorable à une clarification du texte pour qu'aucun doute ne subsiste sur la portée exacte de cet article.

M. Renaat Landuyt (sp.a) se dit heureux de ce que le gouvernement ait enfin déposé un projet de loi pour résoudre les problèmes d'application de la loi du 21 avril 2007. Pour rappel, ce texte a été promis à de multiples reprises mais, à chaque fois, son dépôt a été reporté.

L'intervenant juge que les adaptations proposées, comparables à celles contenues dans sa proposition de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la répétibilité des honoraires et des frais d'avocat (DOC 52 1049/001), vont dans le bon sens et permettront de remédier à certains effets pervers.

Pour rappel, à l'occasion de l'augmentation du montant des indemnités de procédure, d'aucuns ont fait preuve de créativité pour développer une jurisprudence asociale contraire à l'esprit de la loi et, de la sorte, maximaliser le profit pouvant résulter de l'application de la loi relative à l'indemnité de procédure. L'intervenant soutient par conséquent toute intervention législative qui permettrait de mettre un frein à ces pratiques. Lorsque les parties à une instance poursuivent un objectif commun, il n'y a en effet aucune raison de maximaliser l'indemnité de procédure. M. Landuyt se demande toutefois si la notion de “lien d'instance” est suffisamment précise. Il conviendra en tout cas de bien préciser ce que l'on entend par-là de manière à éviter tout nouvelle dérive.

Enfin, M. Landuyt juge également que le texte du projet d'arrêté royal devrait être communiqué, d'autant plus qu'il semblerait que cet arrêté règle la question du tarif social pour les procédures diligentées devant les tribunaux du travail.

M. Bert Schoofs (VB) constate que le projet de loi à l'examen tend à répondre à une série d'aspirations et de problèmes sur le terrain.

Concernant les remarques de Mme Marghem relatives au défaut, l'intervenant juge, pour sa part, qu'il convient de distinguer plusieurs hypothèses.

Ten eerste lijkt het, als het verstek het gevolg is van verzuim van de niet-verschijnende partij, volstrekt logisch dat gedrag te bestraffen door de rechtsplegingsvergoeding ten laste van die partij te brengen. Voor de heer Schoofs gaan de bepalingen van de wet op dat stuk niet ver genoeg, aangezien het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding niet echt hoog uitvalt. Voorts kan het verstek te wijten zijn aan overmacht, waarvoor dan het bewijs moet worden aangereikt. Ten slotte kan het om een strategische keuze gaan, waarvan men dan niettemin de gevolgen moet aanvaarden.

Voorzitter Sonja Becq (CD&V) vraagt zich meer algemeen af of de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat, gevolgen heeft gehad voor de toegankelijkheid van de rechtsbedeling. Speelt er geen ontradend effect, in die zin dat sommigen uiteindelijk niét naar de rechtbank zullen stappen, uit schrik de rechtsplegingsvergoeding te moeten betalen?

2. Antwoorden van de minister van Justitie

De minister van Justitie beschikt niet over cijfers om een antwoord te kunnen geven op de vraag van voorzitter Becq over de impact die de wet heeft gehad op de toegankelijkheid van de rechtspleging. Voor de partijen spelen de proceskosten ongetwijfeld mee in hun beslissing al dan niet naar de rechtbank te stappen. Over het algemeen lijkt het aantal ingeleide zaken evenwel niet opvallend af te nemen, al heeft de wet wellicht een grotere impact op het aantal gedingen voor de arbeidsrechtbank. De minister geeft overigens aan dat het ontwerp van koninklijk besluit met dat laatste aspect rekening houdt: het breidt de thans vigerende, bij artikel 4 van het koninklijk besluit bepaalde bedragen voor geschillen inzake sociale bescherming uit tot alle voor de arbeidsrechtbanken ingestelde rechtsovereenkomsten.

De wet van 22 december 2008 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek voor wat betreft de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat heeft de wet versoepeld, om de rechter meer armslag te geven. Die wijziging beantwoordt gedeeltelijk aan de doelstelling die de indieners van wetsvoorstel DOC 52 1161 nastreven.

Dit wetsontwerp strekt er dan weer toe enkele cruciale knelpunten die de praktijk aan het licht heeft gebracht, weg te werken. Dat neemt niet weg dat de minister openstaat voor nog andere voorstellen tot verbetering.

De minister onderstreept dat de tekst ter advies werd voorgelegd aan de balies, overeenkomstig artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek. Aangezien hun adviezen

Tout d'abord, dans les cas où le défaut résulte de la négligence de la partie défaillante, il paraît tout à fait logique de sanctionner ce comportement en mettant à la charge de cette partie l'indemnité de procédure. A cet égard, M. Schoofs juge les dispositions de la loi trop clémentes dans la mesure où le montant de l'indemnité de procédure est relativement peu élevé. Le défaut peu également être du à un cas de force majeure qu'il convient, le cas échéant, de prouver.

Enfin, il peut en effet s'agir d'un choix stratégique dont il convient néanmoins d'assumer les conséquences

De manière générale, *Mme Sonja Becq (CD&V), présidente*, se demande si la loi relative à la répétibilité des frais et honoraires d'avocat a eu une incidence sur l'accès à la justice. Autrement dit, la crainte de devoir payer l'indemnité de procédure constitue-t-elle un frein, dissuadant certaines personnes d'introduire une action?

2. Réponses du ministre de la Justice

Le ministre de la Justice ne dispose pas des chiffres qui permettraient de répondre à la question de Mme Becq sur l'incidence de la loi quant à l'accès à la justice. Les frais liés à la procédure constituent sans doute un élément dont les parties tiennent compte avant de décider d'agir en justice. De manière générale, toutefois, il ne semble pas y avoir eu une diminution marquante du nombre d'affaires introduites — même si la loi a probablement eu une incidence plus sensible devant le tribunal du travail. Le ministre précise à cet égard que le projet d'arrêté royal tient compte de cet aspect: il élargit les montants actuellement en vigueur pour le contentieux de la protection sociale tels que prévus dans l'article 4 de l'arrêté royal, à l'ensemble des procédures entamées devant les juridictions du travail.

La loi du 22 décembre 2008 modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne la répétibilité des honoraires et frais d'avocat a permis d'assouplir la loi afin de donner au juge une marge de manœuvre plus importante. Cette modification répond partiellement à l'objectif poursuivi par les auteurs de la proposition de loi DOC 52 1161.

Le présent projet de loi vise, quant à lui, à remédier à quelques problèmes cruciaux qu'a fait apparaître la pratique mais le ministre se dit ouvert à toutes autres suggestions d'améliorations.

Il souligne que le texte a été soumis à l'avis des barreaux, comme le prescrit l'article 1022 du Code judiciaire. Dans la mesure où leurs avis sont déjà

al beschikbaar zijn, lijkt het niet nodig bijkomende hoorzittingen te houden.

De werkgroep waarnaar diverse sprekers hebben verwezen, heeft zich over verschillende vraagstukken gebogen. Vervolgens heeft de minister bepaalde keuzes gemaakt, waarmee de regering heeft ingestemd.

De minister geeft aan dat hij een verklarende nota zal verspreiden, waarin het begrip “gerechtelijke band” alsook de regels inzake de rechtsplegingsvergoeding ingeval het openbaar ministerie optreedt, nader zullen worden toegelicht.

Tot slot geeft de minister aan dat met de opmerking van de Raad van State over artikel 1022, vierde lid, rekening werd gehouden bij de uitwerking van het koninklijk besluit. Niettemin heeft hij er niets op tegen mocht de commissie het wetsontwerp op dat punt amenderen.

3. Replieken

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) stelt dat het inderdaad belangrijk is dat het begrip “gerechtelijke band” alsook de regels in verband met het optreden van het openbaar ministerie worden uitgeklaard.

Aangaande de invloed op de toegang tot Justitie van de toepassing van de wet op de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat, verzoekt de spreker de minister en de commissieleden kennis te nemen van het verslag 2008-2009 van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, waaruit duidelijk blijkt dat de verhaalbaarheid een fundamentele rol speelt in de toegang tot de Justitie en voor de allerarmsten een ontradende factor is.

In verband met de bespreking van artikel 1022, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek herinnert *mevrouw Valérie Déom (PS)* eraan dat het Grondwettelijk Hof in arrest 182/2008 bevestigde dat die bepaling “alleen in die zin [kan] worden geïnterpreteerd dat zij het de rechter mogelijk maakt het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding verschuldigd door de rechtzoekende die juridische tweedelijnsbijstand geniet, vast te stellen onder het door de Koning bepaalde minimum, en het zelfs op een symbolisch bedrag vast te stellen wanneer hij, met een in het bijzonder op dat punt gemotiveerde beslissing, oordeelt dat het kennelijk onredelijk zou zijn die vergoeding op het door de Koning bepaalde minimum vast te stellen” (B.7.6.6).

Met het oog op de “duidelijkheid” van de tekst stelt de Raad van State voor uitdrukkelijk te bepalen dat de

disponiblen, des auditions supplémentaires semblent superflues.

Le groupe de travail évoqué par divers intervenants a débattu de plusieurs questions. Le ministre a ensuite opéré certains choix auxquels le gouvernement a souscrit.

Le ministre indique qu’il communiquera une note explicitant la notion de “lien d’instance” ainsi que les règles applicables à l’indemnité de procédure dans le cas d’une intervention du ministère public.

En ce qui concerne la remarque du Conseil d’État relative à l’article 1022, alinéa 4, le ministre précise qu’il en a été tenu compte au cours de l’élaboration de l’arrêté royal. Il ne s’oppose cependant pas à ce que la commission amende le texte du projet sur ce point.

3. Répliques

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) juge qu’il est en effet important de préciser les notions de lien d’instance et les règles applicables à l’intervention du ministère public.

Concernant l’impact de la loi sur la répétabilité des frais et honoraires d’avocat sur l’accès à la justice, l’intervenant invite le ministre et les membres de la commission à prendre connaissance du rapport 2008-2009 du Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l’exclusion sociale dont il ressort clairement que la répétabilité joue un rôle fondamental dans l’accès à la justice et est un facteur dissuasif pour les personnes les plus pauvres.

Concernant la discussion relative à l’article 1022, alinéa 4, du Code judiciaire, *Mme Valérie Déom (PS)* rappelle que dans son arrêt 182/2008, la Cour constitutionnelle affirmait que cette disposition ne pouvait s’interpréter que comme permettant au juge de fixer le montant de l’indemnité de procédure due par le justiciable bénéficiant d’une aide juridique de deuxième ligne en dessous du minimum prévu par la loi, et même de la fixer à un montant symbolique s’il considère, par une décision spécialement motivée sur ce point, qu’il serait déraisonnable de fixer cette indemnité au minimum prévu par le Roi” (B.7.6.6).

Le Conseil d’État propose lui de “clarifier” le texte en y prévoyant explicitement la possibilité pour le juge,

rechter het bedrag van de vergoeding mits een bijzondere motivering kan verhogen of verlagen.

De spreekster heeft in dat opzicht de grootste reserves. Het is weliswaar gewettigd te voorzien in een verlaging van het bedrag van de vergoeding als de rechtzoekende recht heeft op rechtsbijstand, maar een beslissing om dat bedrag te verhogen is moeilijk aanvaardbaar.

B. Verklarende nota van de minister van justitie

1. Gerechtelijke band en rechtsplegingsvergoeding

*“Les effets de la demande en général — Le lien d’instance. La demande crée un lien d’instance de nature légale; une fois choisi par l’une des parties au litige, le procès s’impose à l’autre qui ne peut décliner; il s’agit du caractère impératif de la voie judiciaire. Le Code judiciaire n’a pas retenu, en cet endroit, la notion de contrat judiciaire. Dans le droit procédural qu’il organise, l’instance ne naît pas d’un contrat ou d’un quasi-contrat, et les rapports qui existent entre les parties litigantes revêtent un caractère purement légal.”*¹

De veroordeling tot het betalen van de kosten² is één van de gevolgen van de gerechtelijke band.³ Die gerechtelijke band situeert zich als volgt.

Er is een aanleg wanneer voor een rechtscollege een procedure is aangespannen; in die zin doet de inleidende vordering een gerechtelijke band ontstaan tussen de partijen die er in voorkomen.

Doordat een vordering tot tussenkomst formeel moet worden gedaan⁴, wordt in het proces evenwel een extra gerechtelijke band tot stand gebracht, die ontstaat tussen één of meer partijen bij de oorspronkelijke aanleg en één of meer derden, die door een tussenvordering tot tussenkomst, partijen bij de aanleg zijn geworden. Bij de ‘nieuwe’ regelgeving inzake de verhaalbaarheid erelonen die uitgaat van de gerechtelijke band gaat het dus m.a.w. om een aparte RPV-verhouding.

Artikel 1, tweede lid van het oude koninklijk besluit van 30 november 1970 bepaalde dat “de vergoedingen worden begroot voor elke aanleg en ten aanzien van elke partij die door een advocaat bijgestaan wordt en een eigen belang heeft”. Dit hield aldus Fettweis in dat elke partij slechts één rechtsplegingsvergoeding kan

¹ G. De Leval, *“Eléments de procédure civile”*, Larcier, 2003, 42 e.v.

² Inclusief de rechtsplegingsvergoeding

³ A. Fettweis, *“Manuel de procédure civile”*, Luik, 2e uitgave., 1987, 584, nr. 922.

⁴ Artikelen 15 en 16 Ger.W.

moyennant motivation spéciale, de diminuer ou d’augmenter le montant de l’indemnité.

L’intervenante exprime à cet égard les plus vives réserves. S’il est en effet légitime de prévoir une diminution du montant de l’indemnité dans les cas où le justiciable bénéficie de l’aide juridique, une décision visant à augmenter ce montant est difficilement acceptable.

B. Note explicative du ministre

1. Lien d’instance et indemnité de procédure

*“Les effets de la demande en général — Le lien d’instance. La demande crée un lien d’instance de nature légale; une fois choisi par l’une des parties au litige, le procès s’impose à l’autre qui ne peut décliner; il s’agit du caractère impératif de la voie judiciaire. Le Code judiciaire n’a pas retenu, en cet endroit, la notion de contrat judiciaire. Dans le droit procédural qu’il organise, l’instance ne naît pas d’un contrat ou d’un quasi-contrat, et les rapports qui existent entre les parties litigantes revêtent un caractère purement légal.”*¹

La condamnation au paiement des frais² est une des conséquences du lien d’instance.³ Le lien d’instance se situe comme suit.

Il y a *instance* lorsqu’une procédure est intentée devant une juridiction; en ce sens, la demande introductive d’instance fait naître un *lien d’instance* entre les parties qui y figurent.

Comme une demande d’*intervention* doit être formellement faite⁴, il est toutefois créé au procès un lien d’instance supplémentaire, entre une ou plusieurs parties à l’instance initiale et un ou plusieurs tiers qui sont devenus parties à l’instance du fait d’une demande incidente d’intervention. Pour la “nouvelle” législation en matière de répétabilité des honoraires partant du lien d’instance, il s’agit en d’autres termes d’un rapport IDP distinct.

L’article 1er, deuxième alinéa de l’ancien arrêté royal du 30 novembre 1970 prévoyait que “les rémunérations sont estimées pour toute instance et à l’égard de toute partie ayant un intérêt distinct”. Ceci signifiait d’après Fettweis que toute partie ne peut recevoir qu’une seule indemnité de procédure dans le cadre d’une même

¹ G. De Leval, *“Eléments de procédure civile”*, Larcier, 2003, 42 e.s.

² Incl. indemnité de procédure

³ A. Fettweis, *Manuel de procédure civile*, Liège, 2ème éd., 1987, 584, nr. 922.

⁴ Articles 15 et 16 Code Judiciaire

ontvangen binnen dezelfde aanleg, zonder rekening te houden met het aantal tegenpartijen of met de tussengeschieden in de loop van het geding. De toekenning van een (onderscheiden) rechtsplegingsvergoeding op grond van een tegenvordering wordt bijgevolg uitgesloten.⁵ De idee van de herinvoering van de voormelde oude bepaling werd verlaten in navolging van het advies van de Raad van State op het voorontwerp van wet⁶, waarbij zij uitgaat van de begrippen aanleg en gerechtelijke band. De in die zin voorgestelde wijziging beantwoordt beter aan de doelstelling om geen *afzonderlijke, onderscheiden* rechtsplegingsvergoeding op grond van een tegenvordering toe te kennen.

Uit het artikel 1, tweede lid, van het koninklijk besluit van 26 oktober 2007 waarin bepaald wordt dat “De bedragen worden vastgesteld per aanleg”, kan besloten worden dat het (Fetweiss)principe van de *enigheid van de rechtsplegingsvergoeding per aanleg* overeind bleef. De rechtsplegingsvergoeding dekt alzo de verrichtte prestaties binnen de rechtsband die ontstaan is tussen eiser en verweerder. De instelling van een tegenvordering heeft geen *ontdubbeling* van de gerechtelijke band tot gevolg en geeft derhalve geen aanleiding tot een afzonderlijke of onderscheiden rechtsplegingsvergoeding⁷.

De verwarring is ontstaan doordat bepaalde rechtsleer⁸ sprak van het omslaan van de kosten/rechtsplegingsvergoeding wanneer de partijen *onderscheidenlijk omtrent enig geschilpunt in het ongelijk gesteld zijn* (art. 1017, vierde lid Ger.W.). Het gaat daarbij om een compensatie die slechts kan worden bepaald nadat is bepaald of aan elk van *beide* kanten (vordering-tegenvordering) het basisbedrag RPV of een afwijking daarvan zal worden toegestaan. Hierin kan worden gelezen (impliciet) dat de tegenvordering aanleiding kan geven tot een aparte rechtsplegingsvergoeding.

Vermeldenswaard tenslotte is dat in het ‘oude’ art. 1022, vijfde lid, Ger. W., dat in het voorliggende wetsontwerp aangepast wordt aan de piste van de gerechtelijke band, in feite reeds rekening werd gehouden met de aanwezigheid van een zelfde gerechtelijke band tussen een veelheid aan partijen.

instance, sans qu’il soit tenu compte du nombre de parties adverses ou d’incidents au cours de la procédure. L’octroi d’une indemnité de procédure (distincte) sur base d’une demande reconventionnelle est par conséquent exclu⁵. L’idée de réintroduction de la disposition antérieure précitée a été abandonnée suite à l’avis du Conseil d’État sur l’avant-projet de loi⁶, dans laquelle le Conseil d’État part des notions d’“instance” et de “lien d’instance”. La modification proposée en ce sens répond mieux à l’objectif de ne pas attribuer d’indemnité de procédure distincte.

Partant de l’article 1er, deuxième alinéa, de l’arrêté royal du 26 octobre 2007 qui stipule que “Les montants sont fixées par instance”, il peut en fait être conclu que le principe (Fetweiss) de *l’unicité d’indemnité de procédure par instance* est maintenu. L’indemnité de procédure couvre ainsi les prestations effectuées dans le lien juridique qui est né entre le demandeur et le défendeur. L’introduction d’une demande reconventionnelle n’entraîne pas un *dédoublement* de ce lien juridique et ne donne dès lors pas lieu à une indemnité de procédure séparée ou distincte⁷.

La confusion est née du fait qu’une certaine doctrine⁸ parlait de la compensation frais/ indemnités de procédure lorsque “les parties succombent respectivement sur quelque chef” (art. 1017, alinéa 4, Code Judiciaire). Il s’agit d’une compensation qui ne peut être fixée qu’après avoir déterminé si le montant de base d’indemnité de procédure ou un autre montant que ce montant de base sera attribué à chacune des deux parties (demande — demande reconventionnelle). Il peut (implicite) être compris que la demande reconventionnelle peut donner lieu à une indemnité de procédure distincte.

Il faut enfin également mentionner que “l’ancien” art. 1022, alinéa 5, du Code Judiciaire, qui est adapté dans le présent projet de loi à la piste du lien d’instance, envisage en fait déjà la présence d’un même lien d’instance entre une pluralité des parties.

⁵ A. Fettweis, “Manuel de procédure civile” Luik, 2e uitgave, 1987, 591, nr. 934.

⁶ In dezelfde zin wordt in het advies op het voorontwerp van wet een (gedeeltelijk) advies op het ontwerp van KB gegeven.

⁷ J-Fr. van Drooghenbroeck en B. De Coninck, “La loi du 21 avril 2007 sur la répétabilité des frais et honoraires d’avocat”, J.T. 19 januari 2008, nr. 6295, 43, nr. 22bis.

⁸ I. Samoy en V. Sagaert, “De Wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen van een advocaat”, R.W. 2007-08, nr. 17, 22 december 2007, 685, nr. 39.

⁵ A. Fettweis, “Manuel de procédure civile” Liège, 2eme ed., 1987, 591, nr. 934.

⁶ Cette même phrase de l’avis sur l’avant-projet de loi reprend un avis (partiel) sur le projet de l’arrêté royal.

⁷ J-Fr. van Drooghenbroeck et B. De Coninck, “La loi du 21 avril 2007 sur la répétabilité des frais et honoraires d’avocat”, J.T. 19 janvier 2008, nr. 6259, 37.

⁸ I. Samoy en V. Sagaert, “De Wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen van een advocaat”, R.W. 2007-08, nr. 17, 22 december 2007, 685, nr. 39.

2. Het openbaar ministerie/arbeidsauditoraat en de rechtsplegingsvergoeding

Overeenkomstig artikel 162*bis* van het Wetboek van Strafvordering is de regeling betreffende de rechtsplegingsvergoeding ook van toepassing in strafzaken, zij het enkel in de relatie tussen de beklaagde en de burgerlijke partij (en via het wetsontwerp ook de burgerrechtelijk aansprakelijke partij). Als de beklaagde wordt vrijgesproken, heeft hij overeenkomstig het tweede lid van de voormelde bepaling geen recht op een rechtsplegingsvergoeding vanwege de Belgische Staat.

Het openbaar ministerie treedt tevens op in een aantal (bijzondere) rechtsplegingen⁹ die louter civiele rechtsplegingen zijn en waarop artikel 162*bis* van het Wetboek van strafdadingen bijgevolg niet van toepassing is.

Artikel 138*bis* van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt het optreden van het openbaar ministerie/arbeidsauditoraat in burgerlijke zaken. Als het openbaar ministerie in die procedures *advies* verstrekt op basis van artikel 138*bis*, § 1 is het geen procespartij. Als de eisende partij in het gelijk wordt gesteld, dan kan deze geen recht op een rechtsplegingsvergoeding laten gelden ten aanzien van de Belgische Staat. Het openbaar ministerie kan immers onmogelijk als een in het ongelijk gestelde partij worden gekwalificeerd. Hetzelfde geldt bij een *vordering* door het openbaar ministerie waarbij het openbaar ministerie in de loop van de rechtspleging, door een andere partij aanhangig gemaakt, van de rechter een bepaalde beschikking vraagt. Artikel 764 en 765 Gerechtelijk Wetboek sommen de zaken op die, op straffe van nietigheid, moeten worden medegedeeld aan het openbaar ministerie voor advies of vordering.

Als het openbaar ministerie evenwel handelt bij wege van *rechtsvordering* en alzo optreedt als daadwerkelijke procespartij¹⁰, kan deze in het ongelijk worden gesteld en kan de rechtsplegingsvergoeding derhalve ten laste van de Staat worden gelegd.¹¹

Dit laatste geldt evenzeer voor het arbeidsauditoraat dat een rechtsvordering uitoefent in toepassing van art. 138*bis*, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek.

⁹ Bv. nationaliteitsprocedures, procedures tot vernietiging van gedwongen huwelijken of schijnhuwelijken

¹⁰ Bv. vordering tot nietigverklaring van een huwelijk, dagvaarden in faillietverklaring van een handelaar, aantekenen hoger beroep (art. 1052 Ger.W.)

¹¹ P. Taelman en S. Voet, "De verhaalbaarheid van de advocatenhonoraria: analyse van een aantal knelpunten na een jaar toepassing" in De procesrechtswetten van 2007 – *Les lois de procédure de 2007...revisited!*, P. Van Orshoven en B. Maes (eds.), Interuniversitair Centrum voor Gerechtelijk recht – *Centre Interuniversitaire de Droit Judiciaire, Die Keure-La Charte 2009*, 153, nr. 27.

2. Le ministère public/auditorat du travail et indemnité de procédure

Conformément à l'article 162*bis* du Code d'Instruction criminelle, la réglementation en matière d'indemnité de procédure s'applique également à la matière pénale, certes uniquement dans la relation entre le prévenu et la partie civile (et via le projet de loi également la partie civilement responsable). Si le prévenu est acquitté, il n'a, conformément au deuxième alinéa de la disposition précitée, pas droit à une indemnité de procédure de la part de l'État belge.

Le ministère public intervient également dans un certain nombre de procédures (particulières)⁹ qui sont des procédures purement civiles et auxquelles l'article 162*bis* du Code d'Instruction Criminelle n'est par conséquent pas applicable.

L'article 138*bis* du Code Judiciaire fixe l'intervention du ministère public/auditorat du travail dans les affaires civiles. Si le ministère public donne avis dans ces procédures sur la base de l'article 138*bis*, § 1er, il n'est pas partie au procès. Si la partie demanderesse obtient gain de cause, celle-ci ne peut faire valoir le droit à une indemnité de procédure vis-à-vis de l'État belge. Le ministère public ne peut en effet pas être qualifié de partie succombante. Il en est de même pour une *action* par le ministère public où le ministère public au cours de la procédure, saisie par une autre partie, demande une certaine ordonnance au juge. Les articles 764 et 765 du Code Judiciaire énumèrent les affaires qui, à peine de nullité, doivent être communiquées au ministère public pour avis ou action.

Si le ministère public intervient cependant par voie d'*action* et intervient ainsi comme partie au procès réelle¹⁰, celui-ci peut devenir partie succombante et l'indemnité de procédure peut par conséquent être mise à charge de l'État¹¹.

Ce dernier vaut également pour l'auditorat du travail qui exerce une action publique en application de l'article 138*bis*, § 2, du Code Judiciaire.

⁹ Par exemple, procédures de nationalités, procédure d'annulation de mariages forcés ou de mariages de complaisance

¹⁰ Par ex. Demande de nullité en mariage, citation en déclaration de faillite, introduction de recours (art. 1052 Code Jud.)

¹¹ P. Taelman et S. Voet, "De verhaalbaarheid van de advocatenhonoraria: analyse van een aantal knelpunten na een jaar toepassing" dans De procesrechtswetten van 2007 – *Les lois de procédure de 2007...revisited!*, P. Van Orshoven en B. Maes (eds.), Interuniversitair Centrum voor Gerechtelijk recht – *Centre Interuniversitaire de Droit Judiciaire, Die Keure-La Charte 2009*, 153, nr. 27.

De tussenkomst van het openbaar ministerie wordt bepaald door de wet of telkens de openbare orde dit vergt (art. 138*bis*, § 1, Ger. W.). De wet bepaalt talrijke gevallen waar het openbaar ministerie kan optreden bij wege van rechtsvordering. Dit is onder meer het geval in handelszaken, familiezaken, jeugdbescherming en gerechtelijke tucht¹². De meerderheid van de tussenkomsten door rechtsvordering omdat de openbare orde dit vergt, betreffen de staat van de personen¹³.

Zoals voormeld kan de Belgische Staat in strafzaken niet veroordeeld worden tot de rechtsplegingsvergoeding. Mocht dit wel zo zijn, zou dit belangrijke budgettaire gevolgen hebben, waardoor mogelijk ook de onafhankelijkheid van het openbaar ministerie bij het vervolgingsbeleid in het gedrang zou komen.¹⁴ Dit heeft de wetgever terecht niet gewenst¹⁵. Ter zake kan verwezen worden naar het arrest van het Grondwettelijk Hof van 18 december 2008 waarin in deze geen schending van artikel 10-11 Grondwet of artikel 6 EVRM weerhouden wordt¹⁶.

*“Tussen het openbaar ministerie en de burgerlijke partij bestaan fundamentele verschillen: de eerstgenoemde is, in het belang van de maatschappij, belast met het onderzoek en de vervolging van misdrijven en oefent de strafvordering uit, de laatstgenoemde verdedigt haar persoonlijk belang en tracht, met de burgerlijke vordering, het herstel te verkrijgen van de schade die het misdrijf haar heeft berokkend...”*¹⁷

Welnu, om het openbaar ministerie, die net als in strafzaken, ook in burgerlijke zaken het algemeen belang verdedigt, toe te staan zijn rechtsvordering uit te oefenen in volle onafhankelijkheid, zonder rekening te houden met financieel risico verbonden aan het proces, past het eveneens een vrijstelling van de Staat te voorzien voor de betaling van de rechtsplegingsvergoeding wanneer het openbaar ministerie optreedt bij wege van rechtsvordering in het kader van een burgerlijk geding. Dezelfde redenering geldt voor het arbeidsauditoraat.

De verdediging van het algemeen belang en de (daar toe) vereiste onafhankelijkheid zouden een voldoende

L'intervention du ministère public est déterminée par la loi ou chaque fois que l'ordre public exige son intervention (art. 138*bis*, § 1er, du Code Judiciaire). La loi stipule de nombreux cas dans lesquels le ministère public peut intervenir par voie d'action. Ceci est notamment le cas en matière commerciale, familiale, en matière de protection de la jeunesse et de discipline judiciaire¹². La plupart des interventions par voie d'action — parce que l'ordre public l'exige — concernent l'état des personnes¹³.

Comme cela a été dit, l'État belge ne peut être condamné à une indemnité de procédure en matière pénale. Si c'était le cas, cela aurait d'importantes conséquences budgétaires, compromettant aussi de cette manière l'indépendance du ministère public lors de la politique de poursuite¹⁴. Le législateur n'a pas souhaité ceci, à juste titre¹⁵. À ce sujet, référence peut être faite à l'arrêt de la Cour Constitutionnelle du 18 décembre 2008 où aucune violation des articles 10 et 11 de la Constitution ou de l'article 6 de la Convention européenne des Droits de l'homme n'est retenue.¹⁶

*“Il existe, entre le ministère public et la partie civile, des différences fondamentales: le premier est chargé, dans l'intérêt de la société, de la recherche et de la poursuite des infractions et il exerce l'action publique; la seconde défend son intérêt personnel et vise à obtenir, par l'action civile, la réparation du dommage que lui a causé l'infraction”*¹⁷.

Afin de permettre au ministère public qui *défend également*, comme dans les affaires pénales, *l'intérêt général dans les affaires civiles*, d'exercer son action en *toute indépendance*, sans tenir compte du risque financier lié au procès, il convient également de prévoir une dispense de l'État pour le paiement de l'indemnité de procédure lorsque le ministère public intervient par voie d'action dans le cadre d'une procédure civile. Le même raisonnement vaut pour l'auditorat du travail.

La défense de l'intérêt général et l'indépendance requise (à cet effet) devraient former suffisamment de

¹² J. Du Jardin, “De niet strafrechtelijke taken van het openbaar ministerie”, R.W. 2004-05, 767 e.v..

¹³ Bv. Cass. 8 november 1985, nr. AR 4862, Arr. Cass. 1985-86, 328.

¹⁴ I. Samoy en V. Sagaert, “De Wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen van een advocaat”, R.W. 2007-08, nr. 17, 22 december 2007, 695, nr. 80.

¹⁵ Verslag, Parl. St. Senaat 2006-07, nr. 3-1686/005, 32 en Verslag Parl. St. Kamer 2006-07, nr. 51-2891/002,5.

¹⁶ GH nr. 182/2008, 18 december 2008, www.grondwettelijkhof.be, B.19.1-19.10. inzonderheid B 19.9 en 10.

¹⁷ GH nr. 182/2008, 18 december 2008, www.grondwettelijkhof.be, B.19.8.

¹² J. Du Jardin, “De niet strafrechtelijke taken van het openbaar ministerie”, R.W. 2004-05, 767 e.v..

¹³ Bv. Cass. 8 november 1985, nr. AR 4862, Arr. Cass. 1985-86, 328.

¹⁴ I. Samoy en V. Sagaert, “De Wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen van een advocaat”, R.W. 2007-08, nr. 17, 22 december 2007, 695, nr. 80.

¹⁵ Verslag, Parl. St. Senaat 2006-07, nr. 3-1686/005, 32 en Verslag Parl. St. Kamer 2006-07, nr. 51-2891/002,5.

¹⁶ CC n°. 182/2008, 18 december 2008, www.grondwettelijkhof.be, B.19.1-19.10. plus spécifiquement B 19.9 et 10.

¹⁷ CC n°. 182/2008, 18 december 2008, www.grondwettelijkhof.be, B.19.8.

teengewicht moeten vormen om de “ongelijke” behandeling van het openbaar ministerie in vergelijking met de andere procespartijen te verantwoorden.

Er kan inderdaad niet ontkend worden dat de belangen die het openbaar ministerie moet verdedigen, en dit zowel in straf- als in burgerlijke zaken, van een heel andere aard zijn dan die van een gewone rechtzoekende.

De in het wetsontwerp voorgestelde uitzondering (art. 2) ter behartiging van het algemeen belang komt derhalve als gerechtvaardigd voor.

C. Vergadering van 12 januari 2010

De minister van Justitie hoopt dat de beleidsnota die hij heeft overhandigd, het mogelijk maakt de verschillende vragen te beantwoorden die de leden hebben gesteld over de definitie van het begrip “gerechtelijke band” en de vrijstelling van de rechtsplegingsvergoeding ten voordele van het openbaar ministerie.

Het ontwerp van koninklijk besluit, waarvan de tekst aan de leden is bezorgd en dat nog voor advies aan de Raad van State moet worden voorgelegd, beantwoordt ook aan het streven van verscheidene sprekers in verband met de bij de arbeidsrechtbanken ingediende procedures.

De reden van de wijziging ligt in de specifieke aard van het sociaal contentieux, waarin doorgaans een werknemer en een werkgever tegenover elkaar komen te staan.

In de regel bestaat er een verschil in positie tussen de werkgever en de werknemer. De werkgever bezit doorgaans meer financiële middelen om zijn verdediging in rechte te organiseren. In de meeste gevallen zal die kost overigens gebudgetteerd worden in zijn algemene kosten of gedekt worden via verzekeringen.

Het contentieux van het arbeidsrecht geeft daarnaast veel ruimte aan “open” rechtsbegrippen, waarvan de toepassing voor de partijen onvoorspelbaar is en daardoor de uitkomst van het geschil onzeker wordt. Dit is het geval voor de meeste geschillen inzake dringende reden, willekeurig ontslag, contractbreuk enz.

Verder is het ook zo dat de meerderheid van de werknemers niet aan de inkomensvoorwaarden voldoen om aanspraak te maken op tweedelijns juridische bijstand en niet evenveel financiële middelen als deze van hun werkgever kunnen aanwenden ter verdediging van hun belangen.

contrepoids pour justifier la “différence” de traitement du ministère public comparé aux autres parties au procès.

Il ne peut en effet pas être nié que les intérêts que le ministère public doit défendre, et ce aussi bien en matière pénale que civile, sont d’une toute autre nature que ceux d’un justiciable normal.

L’exception proposée dans le projet de loi (art.2) en défense de l’intérêt public, est par conséquent justifiée.

C. Réunion du 12 janvier 2010

Le ministre de la Justice espère que la note explicative qu’il a communiquée permet de répondre aux diverses interrogations formulées par les membres en ce qui concerne la définition de la notion de “lien d’instance” et l’exonération de l’indemnité de procédure en faveur du ministère public.

Le projet d’arrêté royal, dont le texte a été communiqué aux membres et qui doit encore être soumis pour avis au Conseil d’État, répond également à la préoccupation de plusieurs intervenants en ce qui concerne les procédures introduites devant les tribunaux du travail.

Ce texte prend en effet en compte le caractère spécifique du contentieux social, opposant généralement un travailleur à son employeur.

Il existe en règle générale une nette différence de position entre l’employeur et le travailleur. L’employeur dispose généralement de plus de moyens financiers pour assurer sa défense en justice. Dans la plupart des cas, le coût de sa défense en justice est d’ailleurs budgétisé dans ses frais généraux ou couvert par des assurances.

Par ailleurs, le contentieux du droit du travail laisse une large part à des concepts juridiques “ouverts”, dont l’application est largement imprévisible par les parties rendant ainsi le résultat du litige incertain. Cela est le cas pour la plupart des litiges en matière de motif grave, licenciement abusif, rupture de contrat, etc.

En outre, la majorité des travailleurs ne remplissent pas les conditions d’indigence qui leur permet d’obtenir l’aide juridique de deuxième ligne et n’ont pas les mêmes moyens financiers que leur employeur pour défendre leurs intérêts.

De combinatie van onzekere processen, van een onevenwicht in de positie van de partijen en van het feit dat dit onevenwicht, voor de meerderheid van de werknemers, niet wordt gecompenseerd door een publieke tegemoetkoming in de kosten van juridische bijstand, leidt — *a fortiori* op het domein van het sociaal contentieux — tot een gevoelige rem in de toegang tot het gerecht voor deze categorie rechtsonderhorigen.

Gelet op de specificiteit van het sociaal contentieux lijkt het dan ook opportuun om de bedragen die actueel gelden voor het contentieux van de sociale bescherming zoals voorzien in artikel 4 van het koninklijk besluit uit te breiden naar het geheel van de procedures ingeleid voor de arbeidsgerechten.

Wat het optreden van het openbaar ministerie betreft, stelt de heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen !) vast dat de in dit wetsontwerp voorgestelde aanpassingen er zullen toe leiden het openbaar ministerie vrij te stellen van de betaling van de rechtsplegingsvergoeding, zowel in strafzaken als in burgerlijke zaken.

De spreker vraagt zich af of die vrijstelling wettig is als de tegenpartij die het proces wint, onterecht door het openbaar ministerie is gedagvaard. Dat is bijvoorbeeld het geval als het openbaar ministerie ten onrechte een vordering heeft ingesteld om de vernietiging te verkrijgen van een vermeend schijnhuwelijk en de rechtbank het van zijn vordering ontheft. Is het in dat geval niet logisch dat het openbaar ministerie een rechtsplegingsvergoeding moet betalen waarmee de kosten van de onterecht voor de rechter gedaagde partij worden gedekt?

Dreigt de veralgemening van het principe van de vrijstelling het openbaar ministerie niet minder voorzichtig te maken als het van plan is een vordering in te stellen?

De minister van Justitie verwijst naar de in de verklarende nota ter sprake gebrachte verantwoording (zie punt B).

Een veroordeling van de Belgische Staat tot het storten van een rechtsplegingsvergoeding in strafzaken zou aanzienlijke budgettaire gevolgen hebben, die de onafhankelijkheid van het openbaar ministerie bij het vervolgingsbeleid in het gedrang kan brengen.

Als het openbaar ministerie bij wege van een vordering in burgerlijke zaken optreedt, doet het dat, zoals in strafzaken, in naam van het algemeen belang. Het moet in die aangelegenheden zijn vordering dus in volle onafhankelijkheid kunnen instellen, zonder rekening te houden met het financieel risico van het proces. De verdediging van het algemeen belang en de (daartoe)

La combinaison d'un procès incertain, d'un déséquilibre dans la position des parties et du fait que ce déséquilibre, pour la majorité des travailleurs, n'est pas compensé par une intervention publique dans le coût de leur défense en justice, conduit — *a fortiori* dans le domaine du contentieux social — à un frein sensible à l'accès à la justice, pour cette catégorie de justiciables.

Il semble donc opportun d'élargir les montants actuellement en vigueur pour le contentieux de la protection sociale, tels que prévus dans l'article 4 de l'arrêté royal, à l'ensemble des procédures entamées devant les juridictions du travail.

Concernant l'intervention du ministère public, *M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!)* constate que les adaptations proposées par le présent projet de loi aboutiront à exonérer le ministère public du paiement de l'indemnité de procédure, tant dans les procédures pénales que dans les procédures civiles.

L'intervenant se demande si cette exonération est légitime dans les cas où la partie adverse qui remporte son procès aura injustement été citée par le ministère public. Tel est notamment le cas, par exemple, lorsque le ministère public aura à tort initié une action pour obtenir l'annulation d'un mariage prétendument simulé et que le tribunal le débouterait de son action. Dans ce cas, n'est-il pas logique que le ministère public doive s'acquitter d'une indemnité de procédure permettant de couvrir les frais exposés par la partie injustement traînée devant le tribunal?

La généralisation du principe de l'exonération ne risque-t-elle pas de rendre le ministère public moins prudent lorsqu'il envisagera d'entreprendre une action?

Le ministre de la Justice se réfère à la justification énoncée dans la note explicative (voir point B).

Une condamnation de l'État belge au versement d'une indemnité de procédure en matière pénale aurait d'importantes conséquences budgétaires, compromettant l'indépendance du ministère public lors de la politique de poursuite.

Lorsque le ministère public intervient par voie d'action dans les matières civiles, il le fait, tout comme en matière pénale, au nom de l'intérêt général. Il doit donc, dans ces matières, pouvoir exercer son action en toute indépendance, sans tenir compte du risque financier lié au procès. La défense de l'intérêt général et l'indépendance requise (à cet effet) constituent donc des raisons

vereiste onafhankelijkheid vormen dus voldoende redenen om het verschil in behandeling door het openbaar ministerie ten opzichte van de gewone partijen te verantwoorden.

De minister denkt niet dat het openbaar ministerie van de voorziene vrijstelling misbruik zal maken.

Overigens belet niets in voorkomend geval de partij die het proces heeft gewonnen, een vordering in te stellen op grond van de tergende of roekeloze aard van de door het openbaar ministerie ingeleide geding.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) vraagt aan de minister of het ontbreken van een vrijstelling in burgerlijke procedures door het openbaar ministerie werd gezien als een rem die het belet op te treden.

De minister van Justitie preciseert dat die bepaling in de eerste plaats de bevestiging is van een algemeen principe en er niet op gericht is moeilijkheden op te lossen die uit de praktijk zouden zijn gebleken.

III. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

Artikel 1

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 2

Met zijn amendement nr. 1 (DOC 52 2313/002) beoogt *de heer Raf Terwingen (CD&V)* c.s. in de Nederlandse tekst het woord “vordering” te vervangen door het woord “rechtsvordering”.

*
* *

Amendement nr. 1 wordt eenparig aangenomen.

Het aldus geamendeerde artikel 2 wordt vervolgens aangenomen met dezelfde stemuitslag.

Art. 2/1

De heer Raf Terwingen (CD&V) c.s. dient amendement nr. 2 (DOC 52 2313/002) in, dat ertoe strekt in het wetsontwerp een nieuw artikel 2/1 in te voegen. Dit amendement verduidelijkt de formulering van artikel 1022, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek in de door de Raad van State voorgestelde zin.

suffisantes pour justifier la différence de traitement du ministère public par rapport aux parties ‘ordinaires’.

Le ministre ne pense pas que le ministère public abusera de l'exonération prévue.

Par ailleurs, rien n'interdit, le cas échéant, à la partie ayant remporté son procès d'introduire une action fondée sur le caractère téméraire ou vexatoire de la procédure initiée par le ministère public.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) demande au ministre si l'absence d'exonération dans les procédures civiles était ressentie par le ministère public comme un frein l'empêchant d'agir.

Le ministre de la Justice précise que ce dispositif constitue, avant toute chose, l'affirmation d'un principe général et ne vise pas à solutionner des difficultés que la pratique aurait fait apparaître.

III. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

Article 1er

Cette disposition n'appelle aucun commentaire.

Art. 2

M. Raf Terwingen (CD&V) et consorts déposent l'amendement n° 1 (DOC 52 2313/002) qui vise à remplacer, dans le texte néerlandais de l'alinéa 1er, le mot “vordering” par le mot “rechtsvordering”.

*
* *

L'amendement n° 1 est adopté à l'unanimité.

L'article 2, tel qu'amendé, est ensuite adopté à l'unanimité.

Art. 2/1

M. Raf Terwingen (CD&V) et consorts déposent l'amendement n° 2 (DOC 52 2313/002) qui tend à insérer dans le projet de loi un nouvel article 2/1. Cet amendement clarifie la formulation de l'article 1022, alinéa 4, du Code judiciaire dans le sens proposé par le Conseil d'État.

Mevrouw Valérie Déom (PS) verwijst naar haar betoog tijdens de algemene bespreking en wijst erop dat het Grondwettelijk Hof in zijn arrest nr. 182/2008 heeft aangegeven dat die bepaling alleen in die zin kan worden geïnterpreteerd dat “zij het de rechter mogelijk maakt het bedrag van de rechtsplegingsvergoeding verschuldigd door de rechtzoekende die juridische tweedelijnsbijstand geniet, vast te stellen onder het door de Koning bepaalde minimum, en het zelfs op een symbolisch bedrag vast te stellen wanneer hij, met een in het bijzonder op dat punt gemotiveerde beslissing, oordeelt dat het kennelijk onredelijk zou zijn die vergoeding op het door de Koning bepaalde minimum vast te stellen” (considerans B.7.6.6).

De Raad van State stelt voor dat de tekst wordt “verduidelijkt” door daarin uitdrukkelijk te bepalen dat de rechter het bedrag van de vergoeding kan verlagen of verhogen, op voorwaarde dat hij daarvoor een bijzondere motivering geeft.

De spreekster is in dat opzicht zeer terughoudend ten aanzien van amendement nr. 2, dat de suggestie van de Raad van State gewoon overneemt. Het bedrag van de vergoeding wordt terecht verlaagd als aan de rechtsonderhorige juridische bijstand wordt verleend; een beslissing waarbij dat bedrag wordt verhoogd, is daarentegen moeilijk aanvaardbaar.

Gelet op de opmerking van mevrouw Déom dient *de heer Raf Terwingen (CD&V)* c.s. als subamendement op amendement nr. 2 amendement nr. 6 (DOC 52 2313/003) in, dat tot doel heeft in het voorgestelde lid de woorden “verhoging of” weg te laten, zodat de tekst overeenstemt met de uitlegging die het Grondwettelijk Hof er in zijn arrest nr. 182/2008 aan heeft gegeven.

*
* *

Amendement nr. 6, subamendement op amendement nr. 2, en amendement nr. 2 worden achtereenvolgens eenparig aangenomen.

Art. 3

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt. Het wordt eenparig aangenomen.

*
* *

Mevrouw Sonja Becq (CD&V), *voorzitster*, merkt op dat de artikelen 2 en 3 en artikel 2/1 zoals bij amendement nr. 2 werd ingevoegd, alle artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek wijzigen. Bijgevolg behoren die artikelen in één bepaling te worden samengebracht.

Se référant à son intervention lors de la discussion générale, *Mme Valérie Déom (PS)* rappelle que dans son arrêt 182/2008, la Cour constitutionnelle affirmait que cette disposition ne pouvait s’interpréter que comme permettant au juge de fixer le montant de l’indemnité de procédure due par le justiciable bénéficiant d’une aide juridique de deuxième ligne en dessous du minimum prévu par le Roi, et même de la fixer à un montant symbolique s’il considère, par une décision spécialement motivée sur ce point, qu’il serait déraisonnable de fixer cette indemnité au minimum prévu par le Roi” (B.7.6.6).

Le Conseil d’État propose lui de “clarifier” le texte en y prévoyant explicitement la possibilité pour le juge, moyennant motivation spéciale, de diminuer ou d’augmenter le montant de l’indemnité.

L’intervenante exprime à cet égard les plus vives réserves à l’égard de l’amendement n° 2 dont la rédaction ne fait que reprendre la suggestion du Conseil d’État. S’il est en effet légitime de prévoir une diminution du montant de l’indemnité dans les cas où le justiciable bénéficie de l’aide juridique, une décision visant à augmenter ce montant est difficilement acceptable.

Compte tenu de la remarque de Mme Déom, *M. Raf Terwingen (CD&V)* et *consorts* déposent l’amendement n° 6 (DOC 52 2313/003), sous-amendement à l’amendement n° 2, qui vise à supprimer, dans l’alinéa proposé, les mots “ou d’augmentation” de manière à rendre le texte conforme à l’interprétation consacrée par la Cour constitutionnelle dans son arrêt n° 182/2008.

*
* *

L’amendement n° 6, sous-amendement à l’amendement n° 2, et l’amendement n° 2 et sont successivement adoptés à l’unanimité.

Art. 3

Cette disposition n’appelle aucun commentaire et est adoptée à l’unanimité.

*
* *

Mme Sonja Becq (CD&V), *présidente*, remarque que les articles 2 et 3 et l’article 2/1, tel qu’inséré par l’amendement n° 2, modifient tous l’article 1022 du Code judiciaire. Il convient par conséquent de faire de ces articles une seule disposition.

Art. 4

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) merkt op dat dit artikel artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering wijzigt zodat de burgerrechtelijk aansprakelijke in voorkomend geval een rechtsplegingsvergoeding kan krijgen. De reikwijdte van de bepaling blijft dus beperkt tot het Wetboek van strafvordering.

De spreker verwijst echter naar het geval van ouders die burgerrechtelijk aansprakelijk zijn en die partij zijn in een proces voor de jeugdrechtbank. Zou te hunnen behoeve niet moeten worden voorzien in een soortgelijke bepaling als die welke in artikel 4 is vervat?

De minister antwoordt ontkennend: in het kader van de strafrechtspleging wordt een onderscheid gemaakt tussen de beklaagde en de burgerrechtelijk aansprakelijke personen. In het geval van een burgerrechtelijke vordering daarentegen is het begrip “partij” heel algemeen en wordt het ook voor de burgerrechtelijk aansprakelijke personen gebruikt.

De door de heer Van Hecke voorgestelde precisering is dus nutteloos.

*
* *

Artikel 4 wordt eenparig aangenomen.

Art. 4/1

De heer Raf Terwingen (CD&V) c.s. dient amendement nr. 3 (DOC 52 2313/002) in, dat tot doel heeft in het wetsontwerp een nieuw hoofdstuk in te voegen waarvan het enige artikel ertoe strekt artikel 6 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties op te heffen. Die opheffing is nodig om de regels inzake de verhaalbaarheid van de gerechtskosten zoals die door die wet wordt georganiseerd te doen aansluiten bij de verhaalbaarheid van de kosten die niet onder het toepassingsgebied van die wet vallen.

De heer Terwingen verwijst voor het overige naar de schriftelijke verantwoording van het amendement.

*
* *

Amendement nr. 3 wordt eenparig aangenomen.

Art. 4

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen!) remarque que cet article modifie l'article 162bis du Code d'Instruction criminelle afin de permettre au civilement responsable de pouvoir bénéficier le cas échéant d'une indemnité de procédure. La portée de la disposition est limitée au Code d'Instruction criminelle.

L'intervenant évoque le cas de parents, civilement responsables, parties à un procès devant les juridictions de la jeunesse. Une disposition analogue à celle contenue à l'article 4 ne devrait-elle pas également être prévue en leur faveur?

Le ministre répond par la négative: dans le cadre de la procédure pénale, une distinction est opérée entre le prévenu et les civilement responsables. Dans le cadre d'une procédure civile, par contre, la notion de “partie” est tout à fait générale et est également utilisée pour viser les civilement responsables.

La précision proposée par M. Van Hecke est donc inutile.

*
* *

L'article 4 est adopté à l'unanimité.

Art.4/1

M. Raf Terwingen (CD&V) et consorts déposent l'amendement n° 3 (DOC 52 2313/002) dont l'objet est d'insérer, dans le texte du projet de loi, un nouveau chapitre dont l'unique article vise à abroger l'article 6 de la loi du 2 août 2002 concernant la lutte contre le retard de paiement dans les transactions commerciales. Cette abrogation est nécessaire pour harmoniser les règles applicables à la répétibilité des frais de justice telle qu'elle est organisée par ladite loi et celle des frais qui ne tombent pas dans son champ d'application.

M. Terwingen se réfère à ce sujet à la justification écrite de l'amendement.

*
* *

L'amendement n° 3 est adopté à l'unanimité.

Art. 5

Met zijn *amendement nr. 5* (DOC 52 2313/002) beoogt de heer *Raf Terwingen (CD&V)* c.s. de overgangsbepaling van artikel 5 toepasbaar te maken op artikel 4/1, dat bij het aangenomen amendement nr. 3 wordt ingevoegd.

*
* *

Amendement nr. 5 wordt eenparig aangenomen.

Art. 6

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt. Het wordt eenparig aangenomen.

Opschrift

De heer Raf Terwingen (CD&V) c.s. dient *amendement nr. 4* (DOC 52 2313/002) in. Het strekt ertoe het opschrift van het wetsontwerp aan te passen, teneinde rekening te houden met de tekst van het aangenomen amendement nr. 3.

*
* *

Amendement nr. 4, dat ertoe strekt het opschrift aan te passen, wordt eenparig aangenomen.

*
* *

In afwijking van artikel 82.1 van het Reglement beslist de commissie onmiddellijk over het gehele wetsontwerp te stemmen.

Het gehele wetsontwerp wordt eenparig aangenomen.

Bijgevolg vervalt het toegevoegde wetsvoorstel.

De rapporteur,

Renaat LANDUYT

De voorzitter,

Sonja BECQ

Lijst van de bepalingen die een uitvoeringsmaatregel vergen:

— art. 6.

Art. 5

M. Raf Terwingen (CD&V) et consorts déposent l'*amendement n° 5* (DOC 52 2313/002) visant à rendre applicable la disposition transitoire de l'article 5 à l'article 4/1 dont l'insertion est proposée par l'amendement n° 3.

*
* *

L'amendement n° 5 est adopté à l'unanimité.

Art. 6

Cette disposition ne fait l'objet d'aucun commentaire et est adoptée à l'unanimité.

Intitulé

M. Raf Terwingen (CD&V) et consorts déposent l'*amendement n° 4* (DOC 52 2313/002) afin d'adapter l'intitulé du projet de loi de manière à tenir compte de l'adoption de l'amendement n° 3.

*
* *

L'amendement n° 4, visant à adapter l'intitulé, est adopté à l'unanimité.

*
* *

Par dérogation à l'article 82.1 du Règlement, la commission a décidé de procéder immédiatement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Celui-ci a été adopté à l'unanimité.

La proposition de loi jointe devient par conséquent sans objet.

Le rapporteur,

Renaat LANDUYT

La présidente,

Sonja BECQ

Dispositions nécessitant une mesure d'exécution:

— art. 6.